

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง โวหารในภาษาไทย
หน่วยเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสาร
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง โวหารในงานเขียน
รายวิชา พื้นฐานภาษาไทย รหัส ท๖๖๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

โวหาร แปลว่า สำนวน ซึ่งเป็นถ้อยคำที่เรียบเรียง ที่มีความหมายไม่ตรงตามตัว หรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่

โวหารในภาษาไทย แบ่งออกเป็น ๕ แบบ คือ

๑. บรรยายโวหาร หมายถึง สำนวนที่อธิบายหรือเล่าเรื่องราวต่างๆโดยละเอียด
๒. พรรณนาโวหาร หมายถึง สำนวนที่เขียนจนทำให้เห็นภาพ
๓. เทศนาโวหาร หมายถึง สำนวนที่เขียนเพื่อการสั่งสอน
๔. สาธกโวหาร หมายถึง สำนวนที่เขียนแสดงเพื่อการยกตัวอย่าง
๕. อุปมาโวหาร หมายถึง สำนวนที่เขียนใช้ในความหมายเชิงเปรียบเทียบ

๑. บรรยายโวหาร

คือ การเขียนเล่าเรื่อง หรืออธิบายเรื่องราวต่างๆตามลำดับเหตุการณ์ เขียนตรงไปตรงมา กะทัดรัด ให้ความรู้ชัดเจนในเรื่องนั้นๆ เรื่องที่นิยมเขียนโดยใช้บรรยายโวหาร ได้แก่ การเล่าเรื่อง ประสบการณ์ที่พบเห็น นิทาน นิยาย ประวัติบุคคลสำคัญ ตำนาน รายงาน บันทึกข่าว

ตัวอย่างบรรยายโวหาร

พ่อเดินเข้าหากอกไม้ป่า เลือกตัดลำเท่าขามาสองปล้อง ทำเป็นกระบอก คัดเด็ดดอกไม้ใหญ่ ไปล้างในลำห้วยจนสะอาด บรรจุลงในกระบอกไม้ไผ่จนแน่น ไม่ต้องใส่ น้ำ เติมเกลือและเติมน้ำพริกลงไปพอเหมาะ ก่อไฟเผากระบอกไม้ไผ่นั้น ไม่นานนักก็เห็นก็ซบน้ำออกมาเดือดปุดๆ

๒. พรรณนาโวหาร

คือ การเขียนมุ่งให้ความแจ่มแจ้ง ละเอียดลออ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ซาบซึ้งเพลิดเพลินไปกับข้อความนั้น มุ่งให้ภาพ และอารมณ์ การเขียนพรรณนาโวหารมักใช้การเล่นคำ เล่นเสียง และคำวิเศษณ์ ให้ภาพพจน์ เต็มไปด้วยสำนวนโวหารที่ไพเราะ อ่านได้รสชาติ

ตัวอย่างพรรณนาโวหาร

วันเพ็ญพระจันทร์สีนวลเจ้าส่องแสงอยู่ในวงรัศมีสีขาว น้ำขึ้นเต็มฝั่งนิ่งไม่เคลื่อนไหว แต่เป็นเงาแวววาวเหมือนลาดเงินใบใหญ่ที่ขั้ดมัน ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาตอหนึ่ง มีต้นลำพูต้นใหญ่”

คือ ส่วนข้อความที่ผู้เขียนมุ่ง/สั่งสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม หรือจรรโลงใจผู้อ่านหรือปลุกใจ จูงใจให้ผู้อ่านคล้อยตาม

ตัวอย่างเทศนาโวหาร

ทำอะไรก็อย่าทำด้วยความอยากมี อยากเป็น อยากได้นั้นอยากได้นี้ เราควรทำตามหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อย ไม่ต้องมีความอยากจะได้ อยากจะเป็นก็ทำได้ ทำเพราะสำนึกในหน้าที่ มันเป็นเหตุให้กระตุ้นเตือนให้กระทำ เพราะความสำนึกกว่าเราเกิดเพื่อหน้าที่ หรือคำพูดที่เคยพูดบ่อยๆ ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ทำงานให้สนุก เป็นสุขขณะทำงาน”

๔. สาธกโวหาร

คือ ส่วนข้อความ/ที่มุ่งให้ความชัดเจน โดยการยกตัวอย่างเพื่ออธิบายหรือสนับสนุนความคิดเห็นให้หนักแน่น น่าเชื่อถือ

ตัวอย่างสาธกโวหาร ตอน โยคีเทศนาทหารทัพลังกาและเมืองผลึก ในเรื่องพระอภัยมณี

คือรูปรสกลิ่นเสียงไม่เที่ยงแท้	ย่อมเฒ่าแก่เกิดโรคโศกสงสาร
ความตายหนึ่งฟังให้เห็นเป็นประธาน	หวังนิพพานพันทุกข์สุขสบาย
ซึ่งบ้านเมืองเคื่องเข็ญถึงเช่นนี้	เพราะโลกีย์ตัณหาพาฉิบหาย
อันศีลห้าว่าอย่าทำให้จำตาย	จะตกอบายภูมิขุมนรกกัน

๕. เทศนาโวหาร

คือ การเขียนเพื่อเปรียบเทียบ โดยยกตัวอย่าง สิ่งคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบให้เกิดความชัดเจนด้านความหมาย ด้านภาพและเกิดอารมณ์ความรู้สึกมากยิ่งขึ้น อุปมาโวหารมักจะปรากฏพร้อมกับพรรณนาโวหารเสมอ ได้แก่

ก.เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนสองสิ่ง มักมีคำว่า เหมือน ดุจ คล้าย เป็นตัวเชื่อม คำอุปมาอุปไมยให้สอดคล้องกัน เช่น

ดีใจเหมือนได้แก้ว

ความรู้ประดุจตั้งอาวุธ

ข. เปรียบเทียบโดยการโยงความคิดจากสิ่งหนึ่งไปยังสิ่งหนึ่ง เป็นการเปรียบเทียบโดยนัย
ต้องอาศัยการตีความประกอบ เช่น

ครูเหมือนเรือจ้าง

ชวมนาเป็นกระดูกสันหลังของชาติ

ค. เปรียบเทียบโดยการซ้ำคำ เช่น

จะมารักเหากว่าผม จะมารักลมกว่าน้ำ จะมารักถ้ากว่าเรือน

จะมารักเดือนยิ่งกว่าตะวัน จะมารักตัวออกเฒ่ายิ่งกว่า

ง .เปรียบเทียบโดยการยกตัวอย่างประกอบ เช่น

พระราชา ๑ หญิง ๑ ไม้เลื้อย ๑ ย่อมรักผู้คนและสิ่งที่อยู่ใกล้ๆ

จ .เปรียบเทียบความขัดแย้งหรือเปรียบสิ่งที่อยู่ตรงกันข้าม เช่น

น้ำกับไฟ

รักยาวให้บั้น รักสั้นให้ต่อ

ฉ .เปรียบเทียบโดยใช้ชื่อเทียบเคียง เช่น

ปากกามีอำนาจกว่าคมดาบ

จากเปลไปถึงหลุมฝังศพ

หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ กระทรวงศึกษาธิการ